

ХЕТЕРОНИМИ И СИНОНИМИ В БЪЛГАРСКОТО ЕЗИКОЗНАНИЕ

Цветелина Георгиева

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“,
Българска академия на науките

cveti.g@ibl.bas.bg

Резюме: В нашата научна литература няма единно мнение за същността на названията, които се отнасят до едно и също понятие, но принадлежат към различни езикови системи. Ето защо статията главно се фокусира върху преглед на тези мнения, което има отношение и към лексикографската обработка на такива названия. Статията представя модел на хетеронимен ред.

Ключови думи: *хетероним, хетеронимен ред, синоним, синонимен ред*

1. Въведение

Българският книжовен език и българските диалекти са две разновидности на българския език. Те представляват езикови системи, които принадлежат към различни равнища – към книжовното и към диалектното. За разлика от българския литературен език, който е относително единна система, всеки български диалект и всяка говорна група може да се разглежда като отделна микросистема, а съвкупността от тях съставя диалектната макросистема.

Българският книжовен език се оформя като система преди всичко със своя основен речников състав, който е общ за всички български диалекти. За разлика от него в диалектите и диалектните групи има думи, които не са приети за всеобща употреба. Те са свързани с определена територия и използването им извън нея може да доведе до нарушаване на комуникативната функция на езика, т.е. замяната на названия от един говор с названия от друг говор може да се определи като неясна, защото се използват единици от различни „езикови кодове“. Така например наред с думата *картоф* (среща се в голям североизточен ареал и е утвърдена като книжовна единица) в българските диалекти номинацията на [КАРТОФИ] (като растение и плод) се осъществява и чрез други названия: *барабдй* (от двете страни на Средна Стара планина), *патати* (Югоизточна България), *кџмтир* (Белградчишко, Берковско, Монтанско, Софийско, Елинпелинско, Самоковско и Дупнишко до Благоевградско и Петричко), *вд̀шки боп* (Тетевенско) и др. (вж. Стойков / Stojkov 1993: 304 – 308, Младенова / Mladenova 2018).⁶⁷ Замяната на *кџмтир* с *вд̀шки боп* в текст от Самоковско например може да се възприеме като неясна, защото изисква „превод“ на „чуждото“ название – превод от един езиков код на друг езиков код, пък макар и двете единици да са елементи на български диалектни микросистеми. Замяната на *кџмтир* с книжовната *картоф* обаче няма да доведе до необходимостта от „превод“, по-скоро ще бъде възприета като несвоя. В този смисъл, както посочва Т. Бояджиев, „по своя характер и същност диалектите се противопоставят не на езика като цяло, а помежду си – един на друг“ (Бояджиев и др. / Boyadzhiev et al. 1987: 11).

В синхронен план в рамките на всяка лексикална система (на книжовния език или на даден диалект) названията може да бъдат организирани в различни парадигми в зависимост от съществуващите семантични отношения⁶⁸, например: 1) **йерархични** (основават се на два вида отношения⁶⁹: *родово-видови* (*хипонимно-хиперонимни*), напр. *цвете* (хипероним) и *роза, лале, зюмбюл, кокиче* и др. (хипоними), и *цяло – част* (*партитивни*), напр. *цвете* (холоним) и *корен, стъбло, лист, цвят*

⁶⁷ Придържам се към посочената в източниците форма.

⁶⁸ Някои от семантичните отношения може да са обусловени от понятийните отношения.

⁶⁹ Тук се следва по-широкото схващане за понятийната йерархия.

и др. (мероними); 2) **линейни** (основават се на близост на значенията – синонимни (напр. *висок* – *голям*), или на противоположност на значенията – антонимни (напр. *висок* – *нисък*); 3) **сходство във формата** (основават се на еднаквост по форма и различие по значение – омонимни (*лира* (инструмент) – *лира* (парична единица), или на близост по форма и различие по значение – паронимни (напр. *австриец* ‘човек, който е роден или живее в Австрия’ и *австралиеца* ‘човек, който е роден или живее в Австралия’) и др.⁷⁰

Анализът на езикови единици, които са част от различни лексикални системи (различни национални езици, разновидности на национални езици и др.) и назовават едно и също понятие, предполага обаче наличието на друг тип отношения – ономасиологични.

Обект на изследването

Обект на анализ в настоящото изследване е интерпретацията на езикови единици, които представят по различен начин едно и също понятие, но принадлежат към различни български диалектни микросистеми.

Цел на изследването

В настоящото изследване се прави обзорен преглед на българската научна литература по въпроси, свързани с тези названия, анализират се отношенията, които се основават на близост на значенията им, и се разграничават термините *синонимен ред* и *хетеронимен ред*.

2. Хетероними, хетеронимия и/или синоними, синонимия

Традиционно в учебниците и курсовете по обща лексикология термините *хетеронимия* (*heteronymia* (гр.) ‘разноименност’) и *хетероним* не присъстват, въпреки че може да се открие определена връзка съответно с термините *синонимия* (*synonymia* (гр.) ‘съименност’) и *синоним*. В изследванията основно по българска диалектология и лингвистична география обаче терминът *хетероним* е често срещан през последните десетилетия (вж. Холиолчев / Holiolchev 1978, 2010, 2012a, 2012b, Парашкевов / Parashkevov 1987, Василева / Vasileva 2009, 2015, Младенова / Mladenova 2018 и др.) и е утвърден с вложеното от Я. Гоосенс съдържание: „хетероними са думи с еднакво значение (...) в различни системи (напр. в два различни говора)“ (цит. по Холиолчев / Holiolchev 1978: 170). За популяризирането на термина сред нашата научна общност принос има Хр. Холиолчев, който не само фокусира вниманието върху него, но и го използва до последно в своите публикации. Трябва обаче да се посочи, че година преди появата на книгата на Я. Гоосенс (1969 г.) М. Младенов, като отчита пространствената проекция на диалектната лексика, въвежда термина *диалектно лексикално множество* (ДЛМ), с който обединява всички териториално ограничени диалектни единици, които са названия на едни и същи предмети и явления (Младенов / Mladenov 1968). Още през 1974 г. за единица от такова множество Хр. Холиолчев използва термина *хетероним*, а самото множество нарича *хетеронимно множество* (Холиолчев / Holiolchev 1974).

В доклада си, изнесен през 1976 г. на Второто работно заседание на лексиколошко-лексикографската комисия при Международния комитет на славистите, Хр. Холиолчев не само се спира подробно на термините *хетероним* и *хетеронимия*, но и излага схващането си, че в тълковен речник, който включва единици от книжовния език и който има нормативен характер, не би трябвало да присъстват диалектни названия, защото те не са елементи от книжовния език. Използването на бележка *диалектно* или *областно* в такива речници според него не е достатъчна, тъй като не е спазен същественият признак на диалектната лексика – „принадлежност към определена територия (локус, ареал)“ (Холиолчев / Holiolchev 1978: 166). Авторът с основание отхвърля определянето на думи като *картоф(и)*, *къмпир*, *барабдй*, *панати* като синоними, тъй като данните на лингвистичната география не дават основание за това. Според него тези думи са хетероними (или още диатопични синоними⁷¹), тъй като назовават един и същи предмет, но принадлежат към различни диалектни

⁷⁰ Подобни парадигми може да се представят и за конкретна диалектна микросистема.

⁷¹ По това време в чешкото езикознание се предпочита терминът *тавтоними*.

системи. Във връзка с посочените примери Хр. Холиолчев разграничава „диатопична полисемия“ и „диатопична синонимия“ от полисемия и синонимия. Първите два термина се отнасят *до няколко езикови системи*, докато вторите два – *само до една езикова система* („било системата на стандартния език, било системата на даден териториален диалект“ – Холиолчев / Holiolchev 1978: 169).

Десетилетие по-късно за изходна точка при разглеждане на явлението хетеросемия Б. Парашкевов също приема дефиницията на Я. Гоосенс за хетеронимия – „съвпадане на значението на две или повече думи от различни езикови системи, национални езици, диалекти, социолекти“ (цит. по Парашкевов / Parashkevov 1987: 30)⁷². Според него чрез хетеронимията „се прокарва ясна граница между синонимите като равностойни думи в една езикова система и хетеронимите като равностойни думи в различни езикови системи“, а това разграничение за автора не е маловажно, тъй като „то държи сметка за езиковата компетентност на говорещите и за възможността да се осъществи комуникативната функция на езика“ (Парашкевов / Parashkevov 1987: 30). Названията *аранка*, *влашка*, *карамбак* Б. Парашкевов определя за хетероними на [ЦАРЕВИЦА] (тъй като са елементи на регионални подсистеми на българския език), а *кукуруз*, *мамули* и *мисир* приема за синоними.

В конфронтативното си изследване на диалектни названия в два славянски езика (български и словашки) В. Панайотов предлага друг терминологичен апарат (и подход) относно синонимите и хетеронимите. Той приема за хетероними абсолютно всички названия, които се срещат в териториалните диалекти на даден език. За да избегне „трудностите, предизвикани от синонимията“, авторът въвежда термините *основен хетероним* и *факултативен хетероним*. Название, което се среща само в един ареал, В. Панайотов определя като *основен хетероним*. Когато в даден ареал „съществува и друго название, то е **синонимна лексема** [подч. мое – Цв. Г.], секундарна по отношение на основната, обикновено стилистично маркирана, и се използва паралелно с основната (с други думи това е т.нар. факултативен хетероним)“ (Панайотов / Panayotov 2001: 20 – 21).

В своя публикация, посветена на „синонимия“ *Речник на българския език* на Н. Геров (Геров / Gerov 1975 – 1978), Е. Пернишка посочва, че „изредените като пояснение (синонимно дефиниране) или след описателно тълкуване лексикални единици“, които не са от една система, не са синоними, а т.нар. от някои автори *тавтоними*. Авторката прави важното уточнение, че Н. Геров „поставя на едно равнище всички единици, които е успял да запише като названия на едно понятие“ (Пернишка / Pernishka 1996: 69 – 70). В друга публикация (във връзка с подобни езикови единици) Е. Пернишка говори за „синонимия на думите (означавана и като тавтономия при по-прецизно схващане за явлението синонимия)“ (Пернишка / Pernishka 2004), а в *Академичната лексикология* определя синонимите като „думи, актуални в езиковото съзнание на говорещите, т.е. те се употребяват: а) *в един период от време*, б) *в една общонародна система* от изразни средства“, и конкретизира: „към синонимите по принцип не се отнасят еднакви по значение (денотат) диалектни или остарели думи, т.е. употребявани в различни системи“. За тези единици авторката използва отново термина тавтоном (а не хетероним) (Пернишка / Pernishka 2013: 556).

Както се вижда, някои учени са на мнение, че хетеронимията е езиково явление, което се проявява в рамките на няколко системи, докато синонимията – в рамките на една езикова система. Има обаче и други изследователи (като Т. Бояджиев, В. Радева и др.), които са привърженици на по-широкото схващане за синонимията. Те признават съществуването на *междуетикова синонимия*. В някои трудове това явление се разглежда в рамките на различни лексикални системи – 1) книжовна и диалектна или 2) само диалектни.

Според Т. Бояджиев синонимни отношения може да съществуват между диалектно и книжовно название: „Стилистични синоними се образуват, когато единият синоним е общоупотребим, а дру-

⁷² За термина хетеронимия като название и на други езикови явления вж. пак там. В *Речника на чуждите думи в българския език* липсва важното уточнение, че *хетеронимите* принадлежат към различни лексикални системи, макар че в посочения пример присъства диалектно название (срв. второто значение на *хетероним*: „дума, която има същото значение с друга дума, но и двете са от различни корени, напр. *крак* – *нога*“ (РЧД / RChD 1982: 955). Така дефиниран в *Речника*, терминът *хетероним* привидно може да се успореди с термина *синоним*. Освен това обаче диалектолозите приемат за хетероними и думи с еднакви корени, а такива са напр. названията на [ОХЛЮВ] с корен *рог-*: *рогъл*, *рогълъ*, *рѝжко*, *рѝжковец* и др.

гият има ограничена употреба – в диалектите (...). Синонимът *надире* е равен по значение на *назад*, но се различава по това, че е от народната реч“ (Бояджиев / Boyadzhiev 2007: 136). Действително *надире* не е общоупотребима дума, не принадлежи към един установен и общоприет синонимен ред, както е редът *назад* – *обратно*. Въпреки това според автора *назад* и *надире* „могат да се заместват взаимно в един и същ контекст“ (Бояджиев / Boyadzhiev 2007: 123). Според Т. Бояджиев „важен източник за попълване на синонимите са диалектите“, а сред примерите, които той дава, са двойките: *думам* – *казвам*, *ям* – *ручам*, *котка* – *мачка*, *кладенец* – *излак* и др. (Бояджиев / Boyadzhiev 2007: 140). Същевременно обаче с оглед на употребата им авторът посочва важното уточнение: „синонимите са думи, които съществуват като изразни средства **едновременно в един период от развитието на езика и в една езикова среда** [подч. мое – Цв. Г.]“ (Бояджиев / Boyadzhiev 2007: 143). Предполагам, че под „езикова среда“ авторът има предвид носителите на общонационалния език, а не носителите на даден диалект.

В. Радева определя като „междудиалектна синонимия“ парадигматичното отношение на близост на значенията между дадено диалектно название и неговото смислово книжовно съответствие: „когато в даден ареал се употребява диалектно название, то създава синонимна връзка със семантично съответстващото книжовно название, разпространено по цялата територия на езика“ (Радева / Radeva 2017: 142). Според авторката т.нар. синоними трябва да са взаимозаменяеми в речта на носителите на езика и да се разглеждат в синхронен план.

В други изследвания от начина, по който се използват термините, може да се направи извод, че междудиалектна синонимия съществува в рамките на няколко диалектни системи. М. Котева определя като синоними на „макродиалектно равнище“ „семантичните еквиваленти на названията в различните диалекти“ (Котева / Koteva 2015: 4). В научната литература се среща дори употреба на съчетанието макродиалектен синоним със значение на хетероним (Кочева / Kocheva 2013).

В резултат на направения преглед може да се обобщи: в нашата научна литература няма единство по отношение на интерпретацията на думите с близко или еднакво значение, които принадлежат към различни лексикални системи на общонационалния език. За едни учени те са *хетероними* (*диатопични синоними*, *тавтоними*), за други – *синоними*. Отношенията между тези езикови единици се определят съответно като *хетеронимия* (*диатопична синонимия*, *тавтонимия*) и като *синонимия* (вкл. *междудиалектна* или *междуезикова синонимия*). За отбелязване е, че първата група учени разграничават хетероними от синоними (сред тях има и такива, които предпочитат да не говорят за синонимия, макар че въвеждат нови термини за синонимни лексеми в една диалектна микросистема). Всичко това показва, че все още няма ясно разработена и широко утвърдена лингвогеографска терминология, която да се ползва пълноценно не само от диалектолози, но и от лексиколози и лексикографи. В това изследване споделям мнението на Хр. Холиолчев и Б. Парашкевов за разграничаване на хетеронимия от синонимия, на хетероним от синоним и се придържам към определението за хетероним, дадено от Я. Гоосенс. Необходимостта от „превод“ от един езиков код на друг езиков код разколебава тезата за наличие на междудиалектна или междуезикова синонимия.⁷³

Към този преглед (поради ограничения в обема на изложението) може накратко да се добави, че **хетеронимите са равностойни** (по отношение на понятието) *номинационни единици* от *различни езикови системи*. Тези единици може да бъдат обединени в група според своята *отнесеност към определено понятие*. **Синонимите** трябва да се разглеждат единствено в синхронен план в рамките на конкретна темпорално определена лексикална система (диалектна или книжовна), защото по този начин се държи сметка за езиковата компетентност на говорещите / пишещите и се реализира комуникативната функция на езика. Тези единици може да бъдат обединени в група според своята (*системна*) *семантична близост*.

Обединения като **синонимен ред** или *хетеронимен ред* са изградени върху общност на понятието, но се различават по отношение на:

- 1) принадлежност на единиците към една или няколко лексикални системи и
- 2) опорната си (лява) част.

⁷³ За създаването на неезикови знаци, които да се характеризират с признака междуезиковост, вж. Георгиева / Georgieva 2018: 74.

Ако при синонимния ред единиците са от една лексикална система, то при хетеронимния те са от различни лексикални системи. Опорната част на синонимния ред е **название**, докато на хетеронимния – **понятие**. Срв.:

синонимен ред

втòр(и) бащà⁷⁴ – *повтòрен бащà, пàстрок*

хетеронимен ред

[**НЕ РОДЕН БАЩА**] – *бабалък* (Вардарска и Пиринска Македония, Родопите, Беломорието), *втòр(и) / повтòрен бащà* (в Средногорието, Подбалкана, Помаричието, отчасти в Странджа и Източна Тракия), *òчух* (Разложко), *òчуф* (Софийско, Благоевградско), *паратàтко* (Костурско, Беломорска Македония), *пàстрок* (Северна, Североизточна и отчасти в Югоизточна България), *притàтко* (без локализация).⁷⁵

Ето защо е желателно в речник от общ тълковен тип заглавката (включително и не книжовна) да се тълкува чрез смислов еквивалент, който принадлежи към лексикалната система на общонародния език, или чрез смислово съответствие от съответната микросистема (срв.: диалектната дума *патàти* трябва да се тълкува единствено чрез общоупотребимата *картоф*, а не (и) чрез хетероними като *кòмтир*, *влàшки боп* или *барабòй*; вторият начин на тълкуване изисква прецизна диалектоложка справка).

3. Заключение

Направеният обзорен преглед на научната литература по въпроси, свързани със същността на названия, които представят по различен начин едно и също понятие, но принадлежат към различни диалектни микросистеми на българския език, показва, че няма единно мнение за тяхната същност и за езиковото явление, което представят. Необходимо е не само по-детайлно разработване и по-широко разпространение на лингвогеографската терминология (включително сред лексиколози и лексикографи), но и повторно вглеждане в речниковото представяне на диалектните названия (по въпроса вж. включената в настоящия сборник статия на Цв. Георгиева „Дефинициите на диалектните названия в два български тълковни речника“). Ако в нови тълковни речници се включват и диалектни названия, то отчитането на признака *принадлежност към определен ареал* при посочване на техни синоними ще бъде от съществено значение за точното описание на езиковите единици.

Цитирана литература / References

- Бояджиев 2007: Бояджиев, Т. *Българска диалектология*. София: УИ „Св. Климент Охридски“. (Boyadzhiev 2007: Boyadzhiev, T. *Balgarska dialektologiya*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“.)
- Бояджиев и др. 1987: Бояджиев, Т., В. Радева, М. Младенов. *Между диалектното и книжовното*. София: Наука и изкуство. (Boyadzhiev i dr. 1987: Boyadzhiev, T., V. Radeva, M. Mladenov. *Mezhdru dialektnoto i knizhovnoto*. Sofia: Nauka i izkustvo.)
- Василева 2009: Василева, Л. *Българското словно богатство. Словообразователни хетероними в българските говори*. София: Мултипринт. (Vasileva 2009: Vasileva, L. *Balgarskoto slovno bogatstvo. Slovoobrazovatelni heteronimi v balgarskite govori*. Sofia: Multiprint.)
- Василева 2015: Василева, Л. Названия със значение прилеп в родопските говори (съпоставително изследване). – В: Илиева, Л. и др. (ред.). *Лингвистиката: история, предизвикателства, перспективи*. Благоевград: УИ „Неофит Рилски“, с. 41 – 47. (Vasileva 2015: Vasileva, L. *Nazvaniya sas znachenie prilep v rodopskite govori (sapostavitelno izsledvane)*. – In: Ilieva, L. et al. (red.). *Lingvistikata: istoriya, predizvikatelstva, perspektivi*. Blagoevgrad: UI „Neofit Rilski“, s. 41 – 47.)

⁷⁴ Според Хр. Холиолчев това съчетание „стои в синонимно отношение спрямо *пàстрок* и в книжовния език“ (Холиолчев / Holiolchev 2012a: 47). За териториалното разпространение на трите названия вж. хетеронимния ред.

⁷⁵ По данни от Холиолчев / Holiolchev 2012a. (В ИДР / IDR 2012 тези и други хетероними на [НЕ РОДЕН БАЩА] са посочени в статия със заглавка **бащà**?)

- Георгиева 2018: Георгиева, Ц. Семантичен речник на роднинските названия в българския език. – In: *Studia z filologii polskiej i słowiańskiej*, 53, pp. 72 – 83. (Georgieva 2018: Georgieva, Ts. Semantichen rechnik na rodninskite nazvaniya v balgarskiya ezik. – In: *Studia z filologii polskiej i słowiańskiej*, 53, pp. 72 – 83.)
- Геров 1975 – 1978: Геров, Н. *Речник на българския език. Ч. 1 – 6. Фототипно издание.* София: Български писател. (Gerov 1975 – 1978: Gerov, N. *Rechnik na balgarskiya ezik. Ch. 1 – 6. Fototipno izdanie.* Sofia: Balgarski pisatel.)
- ИДР 2012: Радева, В. (ред.). *Идеографски диалектен речник на българския език. Т. 1. А – Д.* София: Български бестселър. (IDR 2012: Radeva, V. (red.). *Ideografski dialekten rechnik na balgarskiya ezik. T. 1. A – D.* Sofia: Balgarski bestselar.)
- Котева 2015: Котева, М. *Названия, свързани с храните и тяхното приготвяне (лексикосемантична характеристика).* Автореферат на дисертация за присъждане на образователната и научна степен „доктор“. София. (Koteva 2015: Koteva, M. *Nazvaniya, svarzani s hranite i tyahното prigotvyane (leksikosemantichna harakteristika).* Avtoreferat na disertatsiya za prisazhdane na obrazovatelната i nauchna stepen „doktor“. Sofia.) <https://ibl.bas.bg/wp-content/uploads/2015/03/Avtoreferat_MK.pdf> [27.12.2020]
- Кочева 2013: Кочева, А. Названия на ‘малък (нисък и слаб) човек’ в български език, получени чрез семантична номинация. – В: Крумова, Л., Д. Благоева, С. Колковска (ред.). *70 години българска академична лексикография.* София: Издателство на БАН, с. 416 – 421. (Kocheva 2013: Kocheva, A. *Nazvaniya na ‘malak (nisak i slab) chovek’ v balgarski ezik, polucheni chrez semantichna nominatsiya.* – In: Krumova, L., D. Blagoeva, S. Kolkovska (red.). *70 godini balgarska akademichna leksikografiya.* Sofia: Izdatelstvo na BAN, s. 416 – 421.)
- Младенов 1968: Младенов, М. Типове лексикални различия в източните български говори. – В: Андрейчин, Л., Ст. Стойков (ред.). *Славистичен сборник по случай VI международен конгрес на славистите в Прага.* София: Издателство на БАН, с. 261 – 271. (Mladenov 1968: Mladenov, M. *Tipove leksikalni razlichiya v iztochnite balgarski govori.* – In: Andreychin, L., St. Stoykov (red.). *Slavistichen sbornik po sluchay VI mezhdunaroden kongres na slavistite v Praga.* Sofia: Izdatelstvo na BAN, s. 261 – 271.)
- Младенова 2018: Младенова, Д. За отношенията на бълг. *картоф* и рум. *cartof*. – В: Младенова, Д., Б. Михайлова, Е. Търпоманова (ред.). *Български и румънски – балкански отпечатък в славянското и романското наследство.* София: УИ „Св. Климент Охридски“, с. 279 – 298. (Mladenova 2018: Mladenova, D. *Za otnosheniyata na balg. kartof i rum. cartof.* – In: Mladenova, D., B. Mihaylova, E. Tarpomanova (red.). *Balgarski i rumanski – balkanski otpechatak v slavyanskoto i romanskoto nasledstvo.* Sofia: UI “Sv. Kliment Ohridski”, s. 279 – 298.)
- Панайотов 2001: Панайотов, В. *Българо-словашкият лексикален паралелизъм в лингвогеографски аспект.* Дисертация за присъждане на образователната и научна степен „доктор“. София. (Panayotov 2001: Panayotov, V. *Balgaro-slovashkiyat leksikalen paralelizam v lingvogeografski aspekt.* Disertatsiya za prisazhdane na obrazovatelната i nauchna stepen „doktor“. Sofia.) <<https://www.academia.edu/>> [19.12.2020]
- Парашкевов 1987: Парашкевов, Б. Явлението хетеронимия. – В: *Съпоставително езиковедие*, № 4, с. 30 – 35. (Parashkevov 1987: Parashkevov, B. *Yavlenieto heteronimiya.* – In: *Sapostavitelno ezikoznanie*, № 4, s. 30 – 35.)
- Пернишка 1996: Пернишка, Е. Речникът на Найден Геров като синонимен речник. – В: *Списание на БАН*, № 3, с. 69 – 70. (Pernishka 1996: Pernishka, E. *Rechnikat na Nayden Gerov kato sinonimen rechnik.* – In: *Spisanie na BAN*, № 3, s. 69 – 70.)
- Пернишка 2004: Пернишка, Е. Съвременната лексикография – извор на познания за богатството и системните връзки в лексиката. – В: Александрова, Д. (ред.). *Живот сред книгите.* София: Рекламна агенция „Очи“, с. 268 – 276. (Pernishka 2004: Pernishka, E. *Savremennata leksikografiya – izvor na poznaniya za bogatstvoto i sistemnite vrazki v leksikata.* – In: Aleksandrova, D. (red.). *Zhivot sred knigite.* Sofia: Reklamna agentsia “Ochi”, s. 268 – 276.)
- Пернишка 2013: Пернишка, Е. Лексикална семантика. Структурно-семантични особености на българската лексика. – В: Пернишка, Е., Л. Крумова (ред.). *Българска лексикология и фразеология. Т. 1. Българска лексикология.* София: Издателство на БАН, с. 395 – 592. (Pernishka 2013: Pernishka, E. *Leksikalna semantika. Strukturno-semantichni osobenosti na balgarskata leksika.* – In: Pernishka, E., L. Krumova (red.). *Balgarska leksikologiya i frazeologiya. T. 1. Balgarska leksikologiya.* Sofia: Izdatelstvo na BAN, s. 395 – 592.)
- Радева 2017: Радева, В. *Българска лексикология и лексикография.* София: Изток – Запад. (Radeva 2017: Radeva, V. *Balgarska leksikologiya i leksikografiya.* Sofia: Iztok – Zapad.)
- РЧД 1982: Филипова-Байрова, М. и др. *Речник на чуждите думи в българския език.* София: Издателство на БАН. (RChD 1982: Filipova-Bayrova, M. et al. *Rechnik na chuzhdite dumy v balgarskiya ezik.* Sofia: Izdatelstvo na BAN.)
- Стойков 1993: Стойков, Ст. *Българска диалектология.* София: Издателство на БАН. (Stoykov 1993: Stoykov, St. *Balgarska dialektologiya.* Sofia: Izdatelstvo na BAN.)
- Холиолчев 1974: Холиолчев, Х. Из българската растителна терминология *черница* *Morus L.* – В: Андрейчин, Л. и др. (ред.). *В памет на Стойко Стойков. Езиковедски изследвания.* София: Издателство на БАН,

- c. 307 – 314. (Holiolchev 1974: Holiolchev, H. Iz balgarskata rastitelna terminologiya *chernitsa* Morus L. – In: Andreychin, L. et al. (red.). *V pamet na Stoyko Stoykov. Ezikovedski izsledvaniya*. Sofia: Izdatelstvo na BAN, s. 307 – 314.)
- Холиолчев 1978: Холиолчев, Х. Диалектната лексика в тълковния речник на националния език. – В: Георгиев, В. (отг. ред.). *Славистичен сборник*. София: Издателство на БАН, с. 163 – 170. (Holiolchev, H. Dialektnata leksika v talkovniya rechnik na natsionalniya ezik. – In: Georgiev, V. (otg. red.). *Slavistichen sbornik*. Sofia: Izdatelstvo na BAN, s. 163 – 170.)
- Холиолчев 2010: Холиолчев, Х. Названия (термини) за сватовници в българския език. Произход и разпространение. – В: *Българска реч*, № 3, с. 42 – 53. (Holiolchev 2010: Holiolchev, H. Nazvaniya (termini) za svatovnitsi v balgarskiya ezik. Proizhod i razprostranenie. – In: *Balgarska rech*, № 3, s. 42 – 53.)
- Холиолчев 2012а: Холиолчев, Х. Названия за *не рòден баща* и *не рòдна майка* в българския език. – В: *Българска реч*, № 2, с. 46 – 53. (Holiolchev 2012a: Holiolchev, H. Nazvaniya za *ne ròden bashta* i *ne ròdna mayka* v balgarskiya ezik. – In: *Balgarska rech*, № 2, s. 46 – 53.)
- Холиолчев 2012б: Холиолчев, Х. Хетероними с основно значение ‘къщовник’, ‘къщовница’ в българския език. – В: Благоева, Д., С. Колковска (ред.). *Магията на думите*. София: Издателство на БАН, с. 509 – 515. (Holiolchev 2012b: Holiolchev, H. Heteronimi s osnovno znachenie ‘kashtovnik’, ‘kashtovnitsa’ v balgarskiya ezik. – In: Blagoeva, D., S. Kolkovska (red.). *Magiyata na dumite*. Sofia: Izdatelstvo na BAN, s. 509 – 515.)

HETERONYMS AND SYNONYMS IN BULGARIAN LINGUISTICS

Tsvetelina Georgieva

Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences

cveti.g@ibl.bas.bg

Abstract: In Bulgarian scientific literature there is no consensus on the nature of names that refer to the same concept, but belong to different language systems. That is why the article primarily focuses on reviewing these opinions, which is also relevant for the lexicographic treatment of such names. The article presents a model of heteronomous row.

Key words: *heteronym, heteronymic row, synonym, synonymous row*

Tsvetelina Georgieva
Institute for Bulgarian Language
52, Shipchenski prohod Blvd., Bl. 17
Sofia 1113
Bulgaria